

Zawsze są jacyś „my” i bliżej nie określani „oni”, u sabiający wrogie „nam” siły, zagrażające „naszemu” spokojowi, swobodzie, bezpieczeństwu. W sztuce Witkacego, którą przedstawił w Opolu poznański Teatr Nowy, tytułowi „oni”, — to partia automatystów i jej tajny rząd, ingerujący brutalnie w życie bogatego znawcy „sztuk plastycznych”, właściciela największej w kraju galerii sztuki współczesnej — Kaliksta Bałandaszka i jego przyjaciółki — Spiki, hrabiny Tremendosa, z zawodu aktorki. Automatyści zjawiają się w willi Bałandaszka, aby zlikwidować jego zbiór obrazów i rzeźb, ponieważ całkowite zniszczenie sztuki, a wraz z nią wszelkich objawów indywidualnej osobowości, jest głównym punktem programu ich partii.

Sztuka „Oni”, powstała w 1930 r., była jedną z proroczych wizji Witkiewicza, którą w niedalekiej już przyszłości miał zmaterializować

# Popisowy spektakl „ONYCH”

wał faszyzm hitlerowski. Wszak jego panowanie w Niemczech rozpoczęło się od palenia ksiąg i niszczenia innych twórców ducha ludzkiego, uznanych za sprzeczne z ideologią rasistowską, a prowadziło do ubezwłasnowolnienia jednostki jako indywiduum, do stworzenia społeczeństwa bezdusznych automatów, zdolnych tylko do wykonywania rozkazów. „Oni” nie znikł wraz z hitleryzmem. Pojawiają się ciągle w różnych punktach globu i działają pod różnymi postaciami, jawnie lub w ukryciu, stanowiąc realne zagrożenie

dla jednostek i zbiorowości ludzkich.

Reżyser poznańskiego przedstawienia, Izabella Cywińska, zrealizowała „Onych”, we współpracy z wybitnym scenografem — Kazimierzem Wiśniewskim, w formie ekspresjonistycznej tragi-groteski, w której śmiech sąsiaduje z grozą. Wszystkie, dokładnie przemyślane i starannie w realizacji wyczerpane komponenty spektaklu utworzyły niemal perfekcyjną całość. Doskonała była gra aktorów, a zwłaszcza świetnych wykonawców ról pary głównych bohaterów — Haliny Łabonarskiej (Spika) i Michała Grudzińskiego (Bałandaszek). Oglądając to przedstawienie — jedno z najlepszych na tegorocznych Konfrontacjach — odczuwa się wrażenie, że jest to bezbłędna inscenizacja „Onych”, że sztuka ta znalazła w Teatrze Nowym wzorcowy kształt, że tak właśnie należy ją grać.

(rok)